

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

בפני כבוד השופטת נאוה גדיש

תובעים

1. מ' ת"ז XXXXXX
2. א'
3. ב'
4. י' - קטינה
(התובעת 4, קטינה, ע"י אמה ד')
- ע"י ב"כ עו"ד ליאת פסטרנק אלקיים

נגד

נתבעים

1. האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב משרדי ממשלה
999010
2. ל' ת"ז XXXXXX
ע"י ב"כ עו"ד אליהו ריכטר

בעניין המנוחה ס"מ ז"ל ת"ז XXXXXX

פסק דין

השאלה שלפניי הינה האם התקיימו תנאי היסוד שמאפשרים מתן צו לקיום צוואה בעל פה, של המנוחה, ס"מ ז"ל.

רקע

1. המנוחה הלכה לעולמה ביום 13.10.18.
במועד פטירתה היו לה בן זוג, מ' (התובע 1) ושני בנים – א' (התובע 2) ול' (הנתבע). ללי שתי בנות, הן התובעות 3,4.
2. ביום 2.12.19 הגיש בן זוגה של המנוחה בקשה לקיום צוואה.
3. בסעיף 3 לבקשה נטען כי המנוחה השאירה צוואה בעל פה מיום 6.10.18 ובסעיף 4 פורטה רשימת הנהנים על פי הצוואה:

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

1. מ', בן זוג.
2. א', בן.
3. ב', נכדה.
4. י', נכדה.

4. המסמך אותו ביקש התובע לראות כצוואה, שאותה הוא עתר לקיים, צורף כנספח לבקשה וזו לשונו:

"6 באוקטובר 2018

מאחר ואינני יכולה לכתוב בכתב ידי כי אינני מסוגלת לקום מהמיטה, הנני מכתיבה את המסמך הזה לבן זוגי, מ', בעקבות ההודעה של פרופ' ב', ממחלקת האונקולוגיה של בית חולים XXXX, כי נשארו לי רק מספר חודשים לחיות עקב מחלתי. אני מצהירה שאני צלולה לחלוטין וכל מה שאומר להלן נאמר על דעת עצמי, ללא שום לחץ או השפעה מכל סוג שהוא.

אני מודעת לבעייתיות של המסמך שנכתב במעמד עד אחד, שהוא גם אחת הדמויות המעורבות, ובכל זאת מבקשת מכל המעורבים להסכים לרצוני ברוח טובה ולתת לדבר תוקף משפטי באמצעות צו ירושה מסודר. אני מבקשת להיקבר ...

לאחר מותי אני מבקשת לחלק את רכושי כדלקמן:
לבני הבכור, ל', אינני משאירה כלום. כל מה שהיה מגיע לו מבחינת ירושה, יעבור לשתי בנותיו, נכדותי, ב' וי'.

... (כאן מופיעות הוראות ציווי מפורטות בעניין הרכב, הבית, תכולת הבית, חשבון העו"ש, השקעות וההוצאות - נ.ג.) ובהמשך: "אני מבקשת מ' לתת עותק ממסמך זה לא' ולדון בו חודש אחרי לכתני. אני מייחלת לכל המוזכרים במסמך זה חיים ארוכים ומאושרים ומבקשת שוב שיסכימו לבקשתי, ברוח טובה וישמרו על קשר חברי לאורך השנים. קראתי את המסמך מההתחלה והוא מבטא במדויק את מילותיי. ס"מ"מ".

5. לבקשה צורף תצהיר של מ' שכותרתו "תצהיר 'זיכרון דברים' ", במסגרתו תיאר מר מ' את השתלשלות האירועים שגרמה למנוחה, להכתיב לו את הדברים שכתב.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

6. ביום 31.10.18, 25 ימים לאחר המועד בו הוקלד המסמך האמור, הלכה המנוחה לבית עולמה.
7. בנה של המנוחה, ל', הגיש התנגדות לבקשה לקיום צוואה.
8. בהתאם להוראות תקנה 21 לתקנות הירושה, תשנ"ח – 1998, מגיש הבקשה לקיום הצוואה (בן הזוג, מ') הוא התובע והמתנגד (הבן ל') הוא הנתבע. הנהנים הנוספים על פי הצוואה שקיומה מבוקש, הבן א' והנכדות, ב' וי', נרשמו כתובעים נוספים.

טענות הצדדים

9. הנתבע, הבן ל', טען כי המסמך שהוגש לקיום, איננו מהווה כלל צוואה. המסמך אינו נושא את הכותרת "צוואה", הוא הוקלד על ידי בן הזוג של המנוחה, לכאורה בשמה, כאשר בן הזוג הוא גם הנהנה על פי הצוואה הנטענת וגם לכאורה עד יחיד לצוואה הנטענת ולא קיים עד נוסף. הנתבע הוסיף וציין כי היות והמנוחה הייתה עורכת דין, הרי שברור כי היה ידוע לה שהמסמך האמור, לא יכול להיחשב כצוואתה.
10. הנתבע העלה טענות נוספות שיש בהן כדי לפסול את הצוואה, גם אם ייקבע שמדובר בצוואה (כמו מצבה הרפואי של המנוחה ועוד).
11. ביום 23.1.20 צרף התובע תצהיר נוסף לבקשה, של א', בנה של המנוחה, שגם הוא נושא כותרת "תצהיר - זכרון דברים", בו נכתב כך:
"אני הח"מ, א'...מצהיר בזאת בכתב כדלקמן:
1. אני עושה תצהירי זה כזיכרון דברים של צוואתה של אימי המנוחה, ס"מ ז"ל.
2. אימי אמרה לי מספר פעמים כי היא לא מתכוונת להוריש דבר לל' והייתה מציינת שבנותיו י' וב' יקבלו את חלקו.
3. ל' ידע בעצמו כי ינושל, ואף שמעתי אותו אומר כך לאבינו בפגישה משותפת.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

4. ביום 28.3.2017, כשנפגשנו לי ואני עם אבינו..... לי אמר "אני יודע שלא אקבל מאמא כלום"....
5. מספר ימים לאחר מכן שיתפתי את אימי בדבריו והיא השיבה לי: "הוא צודק. לי באמת לא יקבל שום דבר, החלק שלו ילך לבנות".
6. אימי אמרה לי בשנים האחרונות כל הזמן, עד כמה לי איננו חלק ממנה ושבת הזוג החדשה שלו, ו', שולטת בו לחלוטין. ס' אמרה לי באותה הזדמנות ובהזדמנויות אחרות כי האנשים היקרים לה הם אני, מ' והנכדות ורק אנחנו נקבל ממנה ולי לא יקבל כלום. היא הייתה מציינת בפניי את הסיפור של אביה כלפיה, שחוזר על עצמו עם לי, בנותיו ואשתו החדשה, שאימי חששה שתשתלט על רכושו ותגרום לו להדיר את בנותיו מרכושו ומירושתו.
7. בחודש אוקטובר 2018, מספר ימים טרם פטירתה, בשעת אשפוז בבי"ח, אמי חזרה באוזני על רצונה שלי לא יקבל דבר מרכושה וכי הרכוש יחולק בין האנשים היקרים לה בלבד והוסיפה: "לי ממש לא הולך לקבל ממני כלום, אם הוא היה חושב אז הוא היה רץ לכאן, חוץ מזה אני לא מעניינת אותו. זה פשוט מסוכן האישה הזו (בת הזוג של לי – נ.ג.) הולכת לקחת מהבנות הכל, אני דואגת ממה שיהיה, הוא חסר שיפוט לגמרי, איתה מובן שהוא ייקח הכל וייתן לה, ולא ישאיר כלום לבנות, כמו שאבא שלי עשה לי. ברור שהן לא יראו שקל." (נ.ג.4).
- על תצהירו של א' צוין כי הוא נחתם ביום 17.7.19.
- תצהירו של מ' נחתם ביום 16.7.19.
12. בדיון שהתקיים לפניי ביום 15.7.20 טענה ב"כ התובע כי לטעמה תנאי סעיף 23 לחוק הירושה, שעניינו צוואה בעל פה, מתקיימים ועמדה על המשך ההליך.
13. לאחר שהוגשו תצהירי עדות ראשית, שב הנתבע וחזר על טענתו כי במסמך שאת קיומו מבקשים, לא מתקיימים תנאי היסוד הדרושים, כדי שייחשב כצוואה. לאחר שאפשרתי לבא כוחו לשאול מספר שאלות את מי שטענו שהיו עדים לצוואה, הוריתי לצדדים לסכם בעניין וכעת נדרשת הכרעתי בשאלה, אם התקיימו תנאי היסוד לקיומה של צוואה בעל פה, המאפשרים דיון בבקשה לקיום צוואה.

דיון

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

14. סעיף 23 לחוק הירושה, תשכ"ה – 1965, מתייחס לאפשרות שניתנה לאדם לצוות בעל פה, מה יעשה ברכושו, לאחר אחרית ימיו:

"(א) שכיב מרע וכן מי שרואה עצמו, בנסיבות המצדיקות זאת, מול פני המוות,

רשאי לצוות בעל-פה בפני שני עדים השומעים לשונו .

(ב) דברי המצווה, בציון היום והנסיבות לעשיית הצוואה, יירשמו בזכרון דברים

שיחתם בידי שני העדים ויופקד על ידיהם אצל רשם לענייני ירושה; רישום,

חתימה והפקדה כאמור ייעשו ככל האפשר בסמוך לאחר שניתן לעשותם .

(ג) צוואה בעל-פה בטלה כעבור חודש ימים לאחר שחלפו הנסיבות שהצדיקו

עשייתה והמצווה עודנו בחיים".

15. תנאי היסוד לקיומה של צוואת שכיב מרע הם:

15.1 כי המצווה רואה עצמו מול פני המוות, בנסיבות המצדיקות זאת – דהיינו הכוונה הן למבחן סובייקטיבי, שהמצווה סבור שקיצו קרב, וגם שמבחינה אובייקטיבית זה המצב.

15.2 על המצווה לצוות בעל פה בפני שני עדים השומעים לשונו.

16. ככלל, צוואה שנערכת בעל פה, מתאפשרת במקרים חריגים, בהם המצווה לא יכול היה לערוך צוואה בכתב, בשל מצבו הרפואי.

מקובלת עליי עמדת הנתבע כי לא די בכך שהמנוחה הייתה חולה במחלה קשה כדי לקבוע שהיא "ראתה עצמה מול פני המוות", בעיקר כאשר מלשון המסמך האמור עולה כי סברה שנותרו לה מספר חודשים לחיות (כך שלו הייתה מעוניינת בכך, הייתה יכולה לערוך צוואה כדין).

עניין זה יכול היה להתברר במסגרת שמיעת הראיות, לו הייתי קובעת את התיק להמשך.

17. השאלה שנדרשתי להכריע בה, בשלב ראשון, הינה האם המנוחה ציוותה את דבריה, כנדרש בחוק, בפני שני עדים.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

18. מהאמור במסמך שהגיש התובע, עולה כי המנוחה אמרה את הדברים שאמרה רק לפניו, בן זוגה והורתה לו להעלות אותם על הכתב.
19. כחודש לאחר שנפתח ההליך, צירף התובע תצהיר נוסף של הבן א', בו נטען כי הבן א' שמע, גם הוא, את הוראות הצוואה.
20. ב"כ התובע טענה שאין חובה שהדברים יאמרו לפני שני העדים, בו זמנית. טענה זו מתיישבת עם הוראות החוק והפסיקה (ע"א 580/84 היועץ המשפטי לממשלה נ' פיק, פ"ד מב(2) 703).
21. בדיון הבהירה ב"כ התובע כי הוא חוזר בו מבקשתו לקיים את כל הוראות המסמך שצורף לבקשה ואשר ביחס אליו נטען כי מדובר בצוואת שכיב מרע. התובע ביקש לצמצם את הצוואה שקיומה מבוקש, רק להוראה אחת של המנוחה, לפיה, חלקו של בנה ל', יועבר לשתי בנותיו. משכך, עתר התובע כי יינתן צו קיום צוואה לפיו יורשי המנוחה הם: הוא (בן זוגה), בנה א' ושתי נכדותיה (הבנות של הבן ל').
22. מעבר לקושי בשינוי הגרסה, קיים קושי של ממש לקבל בקשת התובע.
במה דברים אמורים?
מעיון בתצהיר של הבן א' שהוכתר זכרון דברים, עולה כי הוא לא היה עד להוראות ציווי שניתנו מצד המנוחה. כל שנטען על ידי הבן א' הוא כי המנוחה הבהירה לו את רצונותיה, משאלותיה ודאגותיה.
23. הבן א' לא הציג הוראות ציווי מפורשות שקיבל מהמנוחה (להבדיל מההוראות שניתנו למ', לפי טענתו של זה).
- הבן א' תיאר שיחות שהיו לו עם אימו, בהן, לפי טענתו, היא שיתפה אותו ברצונותיה ובתחושותיה, אולם לא נתנה לו הוראות, שניתן לראות בהן הוראות צוואה. יתירה מכך, גם ביחס לדברים ששמע, לטענתו, הוא לא ציין בתצהיר, בו ביקש שאראה זכרון דברים, מתי בדיוק נאמרו ומה היו הנסיבות בהן נאמרו לו, כפי שנדרש בחוק.
24. א' הסתפק באמירה כי מדובר בדברים שנאמרו לו מספר ימים לפני פטירת המנוחה, כשלושה שבועות לפני מותה, בחודש אוקטובר 2018 (פרוטוקול עמ' 11 שורה 19 ובעמ' 15 שורה 6).

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

25. קיומם של מרכיבי היסוד של צוואה הם תנאים מקדמיים, אשר בהעדרם לא ניתן לקבוע שיש לפנינו צוואה, אשר קיומה מבוקש.
רק אם נקבע שיש לפנינו צוואה, ניתן יהיה להידרש לשאלות נוספות כמו מצבה הרפואי של המנוחה, מה היה אומד דעתה, האם הייתה נתונה להשפעה בלתי הוגנת וכיו"ב.
26. המחוקק אמנם ראה אפשרות שאדם ייתן הוראות בעל פה, באשר לצוואתו, בתנאים מסוימים, אלא שהוראות אלו צריכות לקבל ביטוי כהוראות ציווי ולהיאמר במפורש לפני שני עדים ואלה צריכים להעלותם על הכתב, בסמוך למועד בו נאמרו.
27. בכל הנוגע לצוואה בעל פה, על בית המשפט לבחון את קיומם של מרכיבי היסוד באופן דווקני, בפרט כאשר העדים שלטענתם שמעו את דברי המנוחה, עת שכבה על ערש דווי, הם שניים מהנהנים על פי הצוואה.
בפסק הדין בעניין ע"א 138/64 פלדמן נ' טריפמן, פ"ד כ(2) 419, הבהיר כב' השופט קיסטר כי בכל הנוגע לצוואה בעל פה, יש צורך בראיות חזקות לקיומה של הצוואה והדגיש כי על בית המשפט לנהוג משנה זהירות בעניין.
28. הדברים שנאמרו למר מ' על ידי המנוחה, כפי שנטען על ידו, אכן עונים על התנאי האמור, גם מבחינת רמת הפירוט, ביחס לכלל הרכוש שהמנוחה בקשה להותיר אחר מותה וגם בהוראות הציווי המפורשות.
אין כך הדבר ביחס לדברים שנטען כי נאמרו לבן א', כפי שפורטו על ידו בתצהיר זכרון הדברים שהגיש. בדברים אלה אין לשון צווי, כנדרש.
29. הבן א' לא העלה את הדברים ששמע לטענתו על הכתב, מיד כשנאמרו ואם נאמרו לו מספר פעמים כפי שציין, היינו מצפים שיגיש מספר תצהירים של "זכרון דברים", ביחס לדברים שנאמרו לו ושלטענתו ניתן לראות בהם צוואה בעל פה של המנוחה.
לא ניתן להגדיר את דברי המנוחה לבן א', כפי שנוסחו על ידו, כהוראות של צוואה.
זאת ועוד, אין בזכרון הדברים שהגיש א' פירוט של המועד המדויק בו נאמרו הדברים הנטענים ולא של נסיבות אמירתם.

בית משפט לענייני משפחה בפתח תקווה

ת"ע 15418-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'
ת"ע 15824-12-19 מ' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח'

תיק חיצוני: 3_280427

30. לאור האמור, אני דוחה את הבקשה לקיום צוואה שהגיש מ', לא כפי שצורף לבקשה ולא כפי נוסחה החדש, אותו הגדירה באת כוחו בדיון כ"צוואתה הפשוטה" של המנוחה שקיומה התבקש.

31. בנסיבות העניין, מצאתי כי יש ליתן צו ירושה.

לעניין תוכנו של צו הירושה:

בסעיפים 28-31 לסיכומי הנתבע, נטען כי יש ליתן צו ירושה, על פיו רק שני בניה של המנוחה הם יורשיה.

לטענת ב"כ הנתבע, היות והתובע ביקש לקיים צוואה, על פיה הוא אינו זכאי למחצית מעיזבונו, הוא אינו זכאי לקבל צו ירושה, על פיו הוא יורש מחצית מעיזבונו המנוחה. אינני מקבלת טענה זו.

אין בעובדה שהתובע ביקש לקיים צוואה שלטענתו ביטאה את רצון המנוחה, כדי לשלול ממנו זכות שמוקנית לו על פי דין, לאחר שבקשתו לקיום הצוואה נדחתה. צו ירושה יינתן בנפרד.

32. התובע, הוא מבקש הקיום, יישא בהוצאות הנתבע, בגין הליך זה בסך כולל של 10,000 ₪.

פסק הדין ניתן לפרסום, ללא פרטים מזהים.

ניתן היום, י"ד אלול תשפ"א, 22 אוגוסט 2021, בהעדר הצדדים.

נאוה גדיש, שופטת